Subject Code **J-201**

Seat No. | | | | | | | |

E

DATE : 16/06/2026

Time : 11.00 - 2.00

SUBJECT : ENGLISH (01)

DURATION : 3 Hours   TOTAL PAGES : 15   TOTAL MARKS : 80

Important instructions :

(i) **Each activity has to be answered in a full sentence/s. One word answers will not be given credit. Just the correct activity number written in case of options will not be given credit.**

(ii) **Web diagrams, flow charts, tables, etc. are to be presented exactly as they are with answers.**

(iii) **In point 2 above, just words without the presentation of the activity format, will not be given credit. Use of colour pencils/pens, etc. is not allowed. (Only blue/black pens are allowed.)**

(iv) **Multiple answers to the same activity will be treated as wrong and will not be given any credit.**

(v) **Maintain the sequence of the Sections/Question Nos./Activities throughout the activity sheet.**

SECTION - I : PROSE

(Reading for Comprehension, Language Study, Summary and Mind Mapping)

Q. 1. (A) Read the extract and complete the activities given below : (12) 16

Entertainment and Media : In the field of entertainment and media, Big Data focuses on targeting people with the right content at the right time. Based on your past views and your behaviour online you will be shown different recommendations. This technique is

popularly used by Netflix and Youtube to increase engagement and drive more revenues.

Now, even television broadcasters are looking to segment their viewer's database and show different advertisements and shows accordingly. This will allow better revenue from ads and will provide a more engaging user experience.

Education Industry : Big Data has inundated the education industry. It has transformed it in leaps and bounds. Now we have information about the students, their study patterns, and we can now prepare customized and dynamic learning programmes according to the need of an individual student. Every student's comprehension level is different. The course material can now be designed catering to different requirements of the students. Big Data makes it convenient to understand their choices, their difficulties, information regarding various courses and their specialities; we also have an access to the results. From the results we can gauge the progress of the students, understand his strengths and weaknesses. This will also help in guiding the student regarding the best career for him based on his mental make-up and abilities. An in-depth study of all this would definitely give new insights into the education industry and help in improving the operational effectiveness and working of educational institutes. This would in general, enhance progress of all students. Big Data has provided a solution to one of the biggest pitfalls in the education industry, that is one - size - fits - all.

A1. Read the following statements and write <u>TWO</u> correct statements that state the theme of the extract : (2)

(i) Big Data helps educational institutes in decision making and improving efficiency.

(ii) Only Netflix and Youtube are reaping the benefits of Big Data.

(iii) Big Data helps entertainment and media to understand and predict audience preferences.

(iv) Big Data can help in gauging student's weakness.

A2. Netflix and Youtube used big data to increase engagement of the viewers and earn more revenues. Support your answer with proper evidences from the extract. (2)

A3. Complete the flow chart on the role of big data in educational industry. One is done for you. Find information from the extract and complete the flow chart. (2)

To prepare customized and dynamic learning programme
↓
....
↓
....
↓
....
↓
....

A4. Write the precautions one should take while using social media. (2)

A5. Do as directed : (2)

(i) Every student's comprehension level is different.

(Choose the correct 'Negative Sentence' from the options given below and write it.)

(a) Every student's comprehension level is not different.

(b) Every student's comprehension level is not the same.

(c) Every student's comprehension level is not that much different.

(d) Every student's comprehension level is not critical.

(ii) This will help in guiding the students for the best career.

(Choose the correct option replacing the modal auxiliary expressing 'Advice' and write it.)

(a) This can help in guiding the students for the best career.

(b) This must help in guiding the students for the best career.

(c) This may help in guiding the students for the best career.

(d) This should help in guiding the students for the best career.

A6. Vocabulary : (2)

Find out the words/phrases from the extract which mean:

(a) Enrich (b) Income

(c) Engulfed (d) Rapidly

(B) Language Study (Non-Textual Grammar) **(4)**

B1. Do as directed : **(3)**

(i) There are no unemployed, no slackers in a civilised society. (1)

(Choose the correct option from the given alternatives showing the correct use of 'Neither ___ nor' and write it.)

(a) There are neither unemployed nor slackers in a civilised society.

(b) There were neither unemployed nor slackers in a civilised society.

(c) There are neither unemployed and nor slackers in a civilised society.

(d) There are neither employed nor slackers in a civilised society.

(ii) Sandip said to Rushika, "Do you like to take part in sports competition?" (1)

(Choose the correct 'Indirect Speech' from the given options and write it.)

(a) Sandip asked Rushika if / whether she liked to take part in sports competition.

(b) Sandip told Rushika if / whether she likes to take part in sports competition.

(c) Sandip asks Rushika if / whether she liked to take part in sports competition.

(d) Sandip asked Rushika if / whether you like to take part in sports competition.

(iii) When the officer fired his assistant, he heaved a sigh of relief. (1)

(Choose the correct option from the given alternatives showing the correct use of 'No sooner ____ than' and write it.)

(a) No sooner do the officer fired his assistant than he heaved a sigh of relief.

(b) No sooner does the officer fire his assistant than he heaved a sigh of relief.

(c) No sooner did the officer fire his assistant than he heaved a sigh of relief.

(d) No sooner than the officer fired his assistant, he heaved a sigh of relief.

B2. Spot the error and rewrite the correct sentence : **(1)**

Rutuja is one of the best student in using new technology.

2. (A) Read the extract and complete the activities given below : (12) 18

As a boy, Dalkoff was terribly insecure and shy. He had few friends and no self-confidence. Then one day in October 1965, his high-school English teacher, Ruth Brauch, gave the class an assignment. The students had been reading '*To Kill a Mockingbird.*' Now they were to write their own chapter that would follow the last chapter of the novel.

Dalkoff wrote his chapter and turned it in. Today he cannot recall anything special about the chapter he wrote, or what grade Mrs. Brauch gave him. What he does remember - what he will never forget - are the four words Mrs. Brauch wrote in the margin of the paper : "This is good writing."

Four words. They changed his life.

"Until I read those words, I had no idea of who I was or what I was going to be," he said. "After reading her note, I went home and wrote a short story, something I had always dreamed of doing but never believed I could do."

Over the rest of that year in school, he wrote many stories and always brought them to school for Mrs. Brauch to evaluate. She was encouraging, tough and honest. "She was just what I needed," Dalkoff said.

He was named co-editor of his high-school newspaper. His confidence grew; his horizons broadened; he started off on a successful, fulfilling life. Dalkoff is convinced that none of this would have happened had that woman not written those four words in the margin of his paper.

For his 30th high-school reunion, Dalkoff went back and visited Mrs. Brauch, who had retired. He told her what her four words had done for him. He told her that because she had given him the confidence to be a writer, he had been able to pass that confidence on to the woman who would become his wife, who became a writer herself.

A1. Read the following statements and arrange them in proper sequence : (2)

(a) Dalkoff contributed as co-editor to his high school newspaper.

(b) Dalkoff wrote a short story for the first time.

(c) Dalkoff met Mrs. Brauch after her retirement.

(d) Class assignment was given by Mrs. Brauch.

A2. Describe Dalkoff's visit to his High-school's 30th reunion. (2)

A3. 'They changed his life.' Here 'They' means .... and write 'the change' they brought in his life. (2)

A4. 'The reward or the words of praise,' what you will remember the most. Justify your view point. (2)

A5. Do as directed : (2)

(i) The students had been reading *'To Kill a Mockingbird.'*

(Choose the correct option from the given alternatives showing the correct use of 'Future Perfect Tense' and write it.)

(a) The students will have been reading *'To Kill a Mockingbird.'*

(b) The students will be reading *'To Kill a Mockingbird.'*

(c) The students will be read *'To Kill a Mockingbird.'*

(d) The students will have read *'To Kill a Mockingbird.'*

(ii) He was named co-editor of his high-school newspaper.

(Choose the correct option from the given alternatives showing the correct use of 'Active Voice' and write it.)

(a) His high-school newspaper named him as a co-editor.

(b) They named him co-editor of his high-school newspaper.

(c) He was named by them as a co-editor of his high-school newspaper.

(d) They name him co-editor of his high-school newspaper.

A6. Match the column : (2)

Match the words / phrases in column 'A' with their meaning in column 'B' :

(A)	(B)
(1) recall	(a) give to another person
(2) shy	(b) assure
(3) pass on	(c) timid
(4) convince	(d) remember

(B) Summarising : **(3)**

Write a 'Summary' of the above extract by using the following points : Class assignment – teacher's encouraging feedback in the margin – fulfilment of the dream – Dalkoff as co-editor – School reunion experience.

(C) Mind Mapping : **(3)**

Prepare a mind map on the topic – 'Role of newspapers in Society,' expressing and presenting your own ideas, flow, design and structure.

SECTION - II : POETRY

(Poetry and Appreciation)

Q. 3. (A) Read the extract and complete the activities given below : **(10)** 14

My father travels on the late evening train
Standing among silent commuters in the yellow light
Suburbs slide past his unseeing eyes
His shirt and pants are soggy and his black raincoat
Stained with mud and his bag stuffed with books

Is falling apart. His eyes dimmed by age
Fade homeward through the humid monsoon night.
Now I can see him getting off the train
Like a word dropped from a long sentence.
He hurries across the length of the grey platform,
Crosses the railway line, enters the lane,
His chappals are sticky with mud, but he hurries onward.

A1. Identify the lines from the extract that indicate the father's 'dull, monotonous routine' and 'his least value for other.' (2)

Dull, Monotonous routine	(1) ______
Least value for other	(1) ______

A2. The passengers are described as 'silent.' Give reasons. (2)

A3. Write the difficulties you face while commuting to and from the college by public transport. (2)

A4. Name and explain the figure of speech in the following line : (2)
'Suburbs slide past his unseeing eyes.'

A5. Compose four poetic lines on the title 'My Father.' (2)

(B) Appreciation : (4)

Read the extract and write the appreciation of the poem given below :

Afoot and light-hearted I take to the open road,
Healthy, free, the world before me,
The long brown path before me leading wherever I choose.
Henceforth I ask not good-fortune, I myself am good-fortune,
Henceforth I whimper no more, postpone no more, need nothing,
Done with indoor complaints, libraries, querulous criticisms,
Strong and content I travel the open road.
The earth, that is sufficient,

I do not want the constellations any nearer,
I know they are very well where they are,
I know they suffice for those who belong to them.
(Still here I carry my old delicious burdens,
I carry them, men and women, I carry them with me wherever I go,
I swear it is impossible for me to get rid of them,
I am fill'd with them, and I will fill them in return.)

SECTION - III

(Writing Skills)

Q. 4. Complete the activities as per the instructions given below :

(A) Attempt 'Any One' of the following activities : (4)

(I) Virtual Message :

Jeevan's parents have gone to a gym. He is alone at home and he suddenly starts feeling uneasy, sick and weak. He has to attend a very important interview for a new job.

Therefore he has to leave home early. As he is feeling unwell, he wants his father to pick him up at around 2 p.m. from the interview site.

Draft a virtual message from Jeevan to his father in about 50 words in a proper standard format.

OR

(II) Statement of purpose :

You wish to pursue your graduation at a reputed university in any stream of your choice. You have fixed your career goals and also have similar background to achieve your dreams.

Taking help of the above information prepare a Statement of

Purpose (SOP) in about 150 words as a part of your application process to get admission at a university of your choice.

OR

(III) Group Discussion :

Imagine yourself and two other student participants in a group discussion arranged by your English teacher. The topic is 'Is Money the Key to Happiness?'

Prepare suitable dialogues for each participant to express their opinions on the given topic.

(B) Attempt 'Any One' from the given activities : (4)

(I) E-mail :

You wish to visit a tourist centre, Lonavala with your family members. Write an e-mail to the manager of the tourist centre, asking details about room types and charges, food arrangements and other details.

OR

(II) Report Writing :

Imagine, you are the cultural secretary of your college. Recently your college organized an Inter-college Youth Festival with competitions like singing, debate, dance and art.

Write a report in about 100/150 words for your college magazine covering the event's date, venue, chief guest, participation, results and overall experience.

OR

(III) Interview :

Imagine, you have to conduct an interview of a reputed doctor with the help of the format given below.

Draft questions on the given fields.

(Do not change the sequence of the questions.)

Name of the interviewee :	
Area of success / Reputation :	
Date / Venue / Time :	
Duration of Interview :	
Questions to be based on :	
(1) Choice of profession (2) Area of specialization (3) Most challenging case (4) Success/Achievement (5) Stress management (6) Work balance (7) Goals / Dreams (8) Advice	

(C) Attempt 'Any One' of the following activities : (4)

(I) Speech :

Imagine you have to deliver a speech in your class room on 'Human Future with AI (Artificial Intelligence).'

Draft a speech in about 150 words on the given topic.

OR

(II) Compering :

Your college is celebrating Independence Day. Draft a compering script for the flag hoisting ceremony and cultural programme.

You may use the following points :

(Greeting with patriotic spirit, welcoming dignitaries, flag hoisting and national anthem, cultural fest programme, patriotic message)

OR

(III) Expansion of Idea :

Expand the following idea with the help of the points given below in about 100/150 words.

'Forgiveness is often better than punishment'

— Importance of forgiveness
— Humanity
— Punishment-not always useful
— Add your own points

(D) Attempt 'Any One' of the following activities : (4)

(I) Review :

Write a review on a film you have recently watched using the points given below in about 150 words.

— Title, subject, story
— Cinematography, music, presentation
— Producer, director, characters
— Personal views, evaluation, recommendation

OR

(II) Blog :

Write a blog post in a proper format for a student hobby club website on the topic "Read for Survival" in about 100-150 words.

You may take the help of the following points :

— Catchy title and introduction
— Types of books you enjoy
— Benefits of reading
— Personal touch
— Conclusion

OR

(III) Appeal :

Prepare an appeal on the topic 'Say No to Plastic' with the help of the following points.

— Attractive slogans
— Use of logo/pictures
— Persuasive appeal
— Add your own points

SECTION - IV

(LITERARY GENRE - NOVEL)

Q. 5. (A) Complete the activities given below as per the instructions : (4) 16

(I) Match the columns given below in column A 'Types of novel' to column B 'Language origin' (2)

Column 'A'	Column 'B'
(1) Picaresque	(a) Latin
(2) Epistolary	(b) Spanish
(3) Bildungsroman	(c) Italian
(4) Novella	(d) German

(II) State whether the following statements are 'True or False' and write them : (2)

(a) Psychological novel means the flow of thought.

(b) The pulp fiction era provided a building ground for a detective fiction.

(c) Realistic novel narrates the adventures of the protagonist.

(d) Hercule Poirot is the evergreen detective character created by Agatha Christie.

(B) Answer in about 50 words to the questions given below : (4)

(I) Write a short note on Denham's viewpoint on P.T. in 'To Sir, With Love.' (2)

(II) When the turn of Mr. Braithwaite's class came, he sat up anxiously. Explain with reference to the novel, 'To Sir, With Love.' (2)

(C) Answer in about 50 words to the questions given below : (4)

(I) Passepartout blamed himself for his master's misfortune in 'Around the World in Eighty Days.' Give reasons. (2)

(II) Explain the significance of the statement 'You have made a mistake of one day!' in giving a justifiable ending in 'Around the World in Eighty Days.' (2)

(D) Answer in about 50 words to the questions given below: (4)

(I) Sherlock Holmes established a connection between Captain Morstan's disappearance and receipt of pearls in 'The Sign of Four.' Elaborate. (2)

(II) Describe a character sketch of Mary Morstan as a model client in 'The Sign of Four.' (2)

◆◆◆

XII - Comm, 2026-27

Subject Code **J-209** Seat No. | | | | | | | |

M

DATE : 18/06/2026

Time : 11.00 - 2.00

SUBJECT : MARATHI (02)

DURATION : 3 Hours TOTAL PAGES : 11 TOTAL MARKS : 80

कृतिपत्रिका

कृतिपत्रिकेसाठी सूचना :

(i) **आकलन कृती व व्याकरण यांमधील आकृत्या किंवा चौकटी पेनाने अथवा पेन्सिलीने व्यवस्थित काढाव्यात.**

(ii) **स्वच्छता, नीटनेटकेपणा व लेखननियमांनुसार लेखन यांकडे जाणीवपूर्वक लक्ष द्यावे.**

विभाग १ - गद्य

[२०]

ती १. (अ) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा : (८)

(i) आपले जीवन विभागणारी गतीची दोन रूपं - (२)

→ (य) [ ]

→ (र) [ ]

(ii) चौकटी पूर्ण करा - (२)

→ (य) अनावश्यक गती ही - [ ]

→ (र) आत्मघातकी ठरतो तो - [ ]

वेग हे गतीचे एक रूप आहे. आपले जीवनही स्थिती आणि गती यांत विभागलेले आहे. थांबणे, चालणे, धावणे असे हे जीवनचक्र फिरतच असते. आपल्या विचारांनाही गती असते, जिला आपण प्रगती म्हणतो. ती विचारांची गती असते. गतीला जेव्हा दिशा असते तेव्हाच ती प्रगती या संज्ञेला पात्र ठरते. दिशाविहीन गती ही अधोगती ठरते. आजच्या जीवनात विलक्षण वेगवानता आढळते. रस्ते वाहनांनी व्यापलेले असतात. माणसे घरांत राहतात म्हणूनच अल्पकाळ तरी स्थिर राहतात. एरवी गतीपायी अगतिक होतात.

अहोरात्र भरारणारी आणि थरारणारी वाहने पाहिली म्हणजे आश्चर्य वाटते. ही आली कोठून? आली कशी आणि कशासाठी? पूर्वी देशोदेशींचा इतिहास घडला. लोकांनी जगप्रवासही केला; पण आजच्या एवढी अवखळ वाहने कोठे दिसत नसत.

आता माणूस घरातून दारात आला, की वाहनावर आरूढ होतो. वेळ थोडा असतो. कामे बरीच असतात. पायी चालत ती उरकता येत नाहीत. जीवन हे दशदिशांना विभागलेले आहे. मुलांची शाळा एका टोकाला, आपले कार्यालय दुसऱ्या टोकाला, मंडई एक बाजूला तर दवाखाना दूर, कुठल्या तरी दिशेला. जीवनाची ही टोके सांधणार कशी? जोडणार कशी? शेवटी गती ही घ्यावीच लागते. यथाप्रमाण गती ही गरज आहे; पण अप्रमाण, अवास्तव आणि अनावश्यक गती ही एक विकृती आहे. आपली कामे यथासांग पार पाडावीत, एवढा वेग जीवनाला असावा. त्यापेक्षा अधिक वेग म्हणजे अक्षम्य आवेग म्हणावा लागेल. तो आत्मघातकी ठरतो.

(iii) स्वमत अभिव्यक्ती – (४)

'दिशाविहीन गती ही अधोगती ठरते', – याबाबत तुमचे विचार व्यक्त करा.

किंवा

'अतिवेगाचे दुष्परिणाम' तुमच्या शब्दांत लिहा.

(आ) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा : (८)

(i) मोगऱ्याला पाणी दिल्यानंतर त्याची झालेली अवस्था – (२)

(य) ....

(र) ....

(ii) रेशीमबंधाशी असलेले मानवाचे नाते – (२)

(य) ....

(र) ....

प्रकाश पसरू लागतो, तशी सकाळ होऊ लागते आणि मग दिसतं, की वाफे तर कोरडेच आहेत. बागेतल्या नळाला रबरी पाईप लावून मी वाफ्यांमध्ये पाणी घालू

लागतो. कुंड्यांमध्ये पाईप लावू लागतो. चाफ्यांच्या, गुलमोहोराच्या, जॅक्रांडाच्या, सायलीच्या नि बोगनवेलीच्या गोल गोल आळ्यांना पाणी देऊ लागतो. पाण्याच्या थेंबांचा स्पर्श झाल्यावर पानं कशी तरारतात, हे अनोखं दृश्य खरोखरीच अनुभवण्याजोगं असतं. आदल्या दिवशी मोगऱ्याला पाणी घालायचं चुकून राहून गेलं तर तो कसा रुसून बसतो, कोमेजू लागतो नि पाण्याचा शिडकावा झाला, की दुसऱ्या दिवशी पहाटेच गोंडस कळ्यांच्या रूपानं आपल्याकडे पाहून खुदुखुदु हसू लागतो! अबोला सोडून तो सुगंधाची पखरण करू लागतो नि मग जाणवू लागतं, की इवली इवली झाडं नि वेलीदेखील किती भावुक असतात! कधीमधी थोडीफार रुसली फुगली तरी आपण त्यांची थोडीशी वास्तपुस्त केली, मायेनं त्यांच्यावरून हात फिरवला, त्यांचा तहानलेला जीव शांत केला, की ती देखील ही गोंडस फुलं देऊन आपल्याला केवढा विरंगुळा, केवढा तजेला देऊन जातात!

आणि मग तुकोबांच्या त्या अभंगाचा खराखुरा अर्थ उकलू लागतो. त्यांनी वृक्ष आणि वल्ली यांना आपली सोयरीधायरी का बरं म्हटलं असावं, यातलं इंगित उमलू लागतं. त्यांच्यातलं नि आपल्यातलं हे नातं, हे रेशीमबंध आजकालचे नसावेत तर ते आदिम असावेत, युगायुगांचे असावेत, याची जाणीव उत्कटतेनं होऊ लागते.

(iii) स्वमत अभिव्यक्ती – (४)

'झाडांवर प्रेम केलं, की ती गोंडस फुलं आपल्याला विरंगुळा आणि तजेला देऊन जातात', या विधानाचा तुम्हांला कळलेला अर्थ तुमच्या शब्दांत लिहा.

किंवा

'तुम्ही अनुभवलेली पहाट' याविषयी तुमचे अनुभव लिहा.

(इ) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा : **(४)**

(i) विधाने पूर्ण करा : (२)

(य) शाश्वत सत्य म्हणजे ....

(र) म्हणींचे पहिले वैशिष्ट्य ....

समाजाने जिवाभावाने जतन केलेले, रोजच्या जीवनाला पथदर्शक म्हणून पदोपदी उपयोगी पडणारे, समाजमन आणि समाजव्यवस्था, अभिरुची यांच्या चाळणीतून गळून खाली उरलेले शाश्वत सत्य म्हणजे आपल्या भाषेतील म्हणी होत. ते लोकधन आहे. ते लोकजीवनाचे दर्पण आहे. लोकजीवनाचा शाश्वत सारांश आहे. लोकसाहित्याला श्रीमंत करण्यात या म्हणींचे योगदान लक्षणीय आहे. अनुभवदर्शन, विचारदर्शन, स्वभावदर्शन व जीवनदर्शन घडवणाऱ्या या म्हणींचे पहिले वैशिष्ट्य असे, की या म्हणींतून त्या काळच्या समाजाचे समग्र आणि निर्दोष दर्शन घडते. गुण-अवगुण, व्यंग-विकृती, कंजूष-खर्चिक, कामांध-धनांध, भूक-भोग, दिमाख-दिवाळं, विवेक-अविवेक, खादाड नि खुनशी अशा नाना वैशिष्ट्यांनी ओतप्रोत भरलेल्या म्हणींचा मोठा खच व्यवहारात झालेला असतो आणि स्वभावाबरोबरच समाजाचे जवळ जवळ परिपूर्ण दर्शन या म्हणींतून घडते. त्याचे महत्त्वाचे कारण म्हणजे यात कल्पिताचा आधार घेतलेला नसतो.

(ii) कारणे लिहा - (२)

(य) म्हणींचे योगदान लक्षणीय आहे, कारण ....

(र) समाजाचे परिपूर्ण दर्शन म्हणींतून घडते, कारण ....

विभाग २ - पद्य

कृती २. (अ) खालील कवितेच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा : (८)

(i) कामक्रोधरूपी विंचू-इंगळी उतरवण्याचे उपाय - (२)

(य) ....

(र) ....

(ii) कामक्रोधरूपी विंचू चावल्यावर शरीरावर होणारे परिणाम - (२)

(य) ....

(र) ....

विंचू चावला वृश्चिक चावला।
कामक्रोध विंचू चावला।
तम घाम अंगासी आला ॥धृ.॥
पंचप्राण व्याकुळ झाला।
त्याने माझा प्राण चालिला।
सर्वांगाचा दाह झाला ॥१॥
मनुष्य इंगळी अति दारुण।
मज नांगा मारिला तिनें।
सर्वांगी वेदना जाण।
त्या इंगळीची ॥२॥
ह्या विंचवाला उतारा।
तमोगुण मागें सारा।
सत्त्वगुण लावा अंगारा।
विंचू इंगळी उतरे झरझरां ॥३॥
सत्त्व उतारा देऊन।
अवघा सारिला तमोगुण।
किंचित् राहिली फुणफुण।
शांत केली जनार्दनें ॥४॥

(iii) अभिव्यक्ती : (४)

'सत्संग सदा घडो,' या वचनाची यथार्थता तुमच्या शब्दांत स्पष्ट करा.

(आ) खालील ओळींचा अर्थ लिहा : (४)

'रडू नकोस खुळे, उठ! आणि डोळ्यातले हे आसू
सोडून दे शेजारच्या तळ्यात
नि घेऊन ये हातात
नुकतीच उमललेली शुभ्र कमळाची प्रसन्न फुले'

(इ) **खालीलपैकी कोणतीही एक कृती सोडवा :** (४)

काव्यसौंदर्य :

आश्लेषांच्या तुषारस्नानीं
भिऊन पिसोळीं थव्याथव्यांनीं
रत्नकळा उधळित माध्यान्हीं
न्हाणोत इंद्रवर्णांत वना

वरील ओळींतील भावसौंदर्य स्पष्ट करा.

किंवा

रसग्रहण :

ऊस लावते, बेणं दाबते
बाई दाबते
नाही बेणं ग, मन दाबते
बाई दाबते
कांड्या-कांड्यांनी, संसार सांधते
बाई सांधते
रोज मातीत, मी ग नांदते
बाई नांदते.

वरील काव्यपंक्तींचे रसग्रहण करा.

विभाग ३ - साहित्यप्रकार : कथा

१०

कृती ३. खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा : (४)

(अ) (i) **एका वाक्यात उत्तरे लिहा :**

(य) कथेचे वैशिष्ट्य लिहा. (१)

(र) कथेमध्ये प्रामुख्याने आढळणारा काळ लिहा. (१)

अनुभवाचे, रचनेचे एककेंद्रित्व हे कथेचे वैशिष्ट्य आहे. कादंबरी वा नाटकाप्रमाणे ती बहुकेंद्री नसते. कथेतील प्रसंग, पात्रे, वातावरण मर्यादित असते म्हणूनच ती लहान असते, लघू असते. ती पसरट नसते. तिचे स्वरूप स्फुट (छोटे) असते.

सर्वसाधारणपणे कथा भूतकाळात लिहिली जाते. कथेत होऊन गेलेल्या घटनांविषयीचे निवेदन असते. उदा., एक होते गाव. तिथे एक दानशूर माणूस राहायचा; ही अशी वाक्यरचना सर्वसाधारणपणे कथेत आढळते. कथेत एखादी हकीकत असते, घडून गेलेले प्रसंग असतात, त्यांचे वर्णन असते. त्यामुळे आपोआपच कथालेखनासाठी भूतकालीन निवेदनशैली वापरली जाते.

कथा मानवी जीवनाचा थेटपणे वेध घेते. ती जीवनस्पर्शी असते. राजाराणी असो वा एखादा टॅक्सीड्रायव्हर, नर्स असो वा गावातला लोकसेवक; त्या प्रत्येकाच्या जीवनातील घटनांचा, भावभावनांचा, वैचारिक उलथापालथींचा धांडोळा घेण्याची ताकद कथेत असते. कथेला एकही जीवनविषय वर्ज्य नाही. बालपणी काऊचिऊच्या रूपाने मानवी जीवनात प्रवेश करणारी कथा आयुष्यात ठाण मांडून बसलेली असते. जीवनाचा वेध घेण्याचे हे वैशिष्ट्य कथेची खासियत आहे.

सादरीकरण म्हणजे सादर केले जाणे, सांगणे, कथन करणे. कथा सादर केली जाते. कथामाला, बालकमेळावे, बालसाहित्य संमेलने इथे आवर्जून कथा सांगितल्या जातात.

(ii) कथालेखनात घेतले जाणारे जीवनविषय थोडक्यात लिहा. (२)

(आ) खालीलपैकी कोणत्याही <u>दोन</u> कृती सोडवा : (६)

(य) 'शोध' या कथेतील टॅक्सी ड्रायव्हरचे स्वभावविशेष लिहा.

(र) बापू गुरुजींचा मुलगा वारल्यानंतर बोर्डिंगातल्या मुलांच्या झालेल्या अवस्थेचे वर्णन करा.

(ल) 'शोध' या कथेतील भिडे दाम्पत्याची सामाजिक बांधिलकी स्पष्ट करा.

(व) बापू गुरुजींनी शाळा सुरू करण्यासाठी केलेले प्रयत्न थोडक्यात लिहा.

विभाग ४ - उपयोजित मराठी

१४

. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही <u>दोन</u> कृती सोडवा : (४)

(i) व्यक्तीमधील 'माणूस' समजून घेण्यासाठी मुलाखत असते, हे स्पष्ट करा.

(ii) 'माहितीपत्रक म्हणजे अप्रत्यक्षपणे जाहिरातच असते,' हे विशद करा.

(iii) अहवालाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

(iv) वृत्तलेखनाची गरज थोडक्यात लिहा.

(आ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन कृती सोडवा : (१०)

(i) 'मुलाखतीची पूर्वतयारी' खालील मुद्द्यांच्या आधारे स्पष्ट करा :

पूर्वतयारीची गरज .... ज्यांची मुलाखत घ्यायची त्यांची संपूर्ण माहिती .... मुलाखतीचे उद्दिष्ट .... लागणारा वेळ व श्रोतृवर्ग .... मुलाखतीचे माध्यम.

(ii) 'अहवाल लेखनाची वैशिष्ट्ये' खालील मुद्द्यांना अनुसरून स्पष्ट करा :

वस्तुनिष्ठता आणि सुस्पष्टता .... विश्वसनीयता .... सोपेपणा............ शब्दमर्यादा .... नि:पक्षपातीपणा.

(iii) खालील मुद्द्यांच्या आधारे माहितीपत्रकाच्या रचनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा :

'माहिती'ला प्राधान्य .... उपयुक्तता .... वेगळेपणा .... आकर्षक मांडणी (लेआउट) .... भाषाशैली.

(iv) वृत्तलेखासाठी विषय कसे सुचतात, ते खालील मुद्द्यांच्या आधारे स्पष्ट करा :

बातमी .... व्यक्तिगत अनुभव .... भेटीगाठी .... निरीक्षण .... अवतीभोवतीचा परिसर.

विभाग ५ - व्याकरण व लेखन

२०

ण घटक व वाक्प्रचार

५. (अ) सूचनेनुसार कृती करा : (१०)

(i) (य) योग्य पर्याय निवडा : (१)

पांढरा रंग सर्वांना आवडतो.

वरील विधानाचे योग्य प्रश्नार्थी वाक्य ओळखून लिहा :

(१) पांढरा रंग आवडतो का?

(२) पांढरा रंग का आवडत नाही?

(३) पांढरा रंग कुणाला आवडत नाही?

(४) पांढरा रंग का आवडतो?

(र) सूचनेप्रमाणे सोडवा : (१)

ही चांगली कल्पना आहे.

(नकारार्थी वाक्य करा.)

(ii) योग्य पर्याय निवडा : (१)

(य) 'घरमालक' या सामासिक शब्दातील समास ओळखून लिहा.

(१) बहुव्रीही समास

(२) अव्ययीभाव समास

(३) द्वंद्वं समास

(४) तत्पुरुष समास

(र) 'मानधन' या सामासिक शब्दातील समासाचे नाव लिहा. (१)

(iii) (य) योग्य पर्याय निवडा : (१)

शेतकऱ्याने फुलांची रोपे लावली. या वाक्यातील प्रयोग ओळखा :

(१) कर्तरी प्रयोग

(२) कर्मणी प्रयोग

(३) भावे प्रयोग

(४) यांपैकी नाही

(र) योग्य पर्याय निवडा : (१)

कर्तरी प्रयोगाचे वाक्य ओळखून लिहा :

(१) लोक घोषणा देतात.

(२) कमलने बक्षीस मिळवले.

(३) त्याने कपाटात पुस्तक ठेवले.

(४) यांपैकी नाही

(iv) (य) योग्य पर्याय निवडा : (१)

तदितर खग भेणे वेगळाले पळाले।
उपवन - जल - केली जे कराया मिळाले॥
स्वजन, गवसला जो, त्याजपाशी नसे तो।
कठिण समय येता कोण कामास येतो?

वरील काव्यपंक्तीतील अलंकार ओळखून लिहा :

(१) अपन्हुती

(२) अतिशयोक्ती

(३) अर्थान्तरन्यास

(४) अनन्वय

(र) दात नव्हे ह्या तर कुंदकळ्या.
वरील वाक्यातील उपमान ओळखा. (१)

(v) (य) 'अगतिक होणे' या वाक्प्रचाराचा अर्थ खालील पर्यायांतून ओळखून लिहा : (१)

(१) निरुत्तर होणे.

(२) निरुपाय होणे.

(३) गती थांबणे.

(४) हीनदीन होणे.

(र) 'अगतिक होणे' या वाक्प्रचाराचा वाक्यात उपयोग करा. (१)

(आ) खालीलपैकी कोणत्याही <u>एका</u> विषयावर सुमारे २०० ते २५० शब्दांत निबंध लिहा : (१०)

(i) आमची अविस्मरणीय सहल

(ii) माझा आवडता कलावंत

(iii) नदीचे मनोगत

(iv) भ्रमणध्वनी (मोबाईल) बंद झाले तर ......

(v) आजची स्त्री

◆◆◆

Subject Code J-309 Seat No. | | | | | | | |

E

DATE : 29/06/2026

Time : 11.00 - 2.00

SUBJECT : BOOK KEEPING AND ACCOUNTANCY (50)

DURATION : 3 Hours **TOTAL PAGES : 10** **TOTAL MARKS : 80**

Q. 1. All sub-questions are compulsory : **20**

(A) Select the most appropriate alternative from the following and rewrite the sentences : (5)

(i) ______ is an Intangible Asset.

(a) Goodwill (b) Stock

(c) Cash (d) Furniture

(ii) Excess of income over expenditure is termed as ______.

(a) Deficit (b) Profit

(c) Surplus (d) Loss

(iii) Decrease in the value of Assets should be ______ to Revaluation Account.

(a) Debited (b) Credited

(c) Equal (d) Added

(iv) Notary public is ______.

(a) Govt. Officer (b) Endorsee

(c) Payee (d) Drawer

(v) Fixed Deposit Account comes under _____ group.

(a) Investment (b) Bank Account

(c) Current Liability (d) Current Asset

(B) Write a word / term / phrase which can substitute each of the following statements : (5)

(i) Expenses which are paid before they are due.

(ii) The receipts which are not recurring in nature.

(iii) The ratio in which general reserve is distributed to the old partners in case of admission of a partner.

(iv) Winding up of partnership business.

(v) Shares issued at its face value.

(C) Complete the sentences : (5)

(i) Liabilities of partners in partnership firm is ______.

(ii) Pune University prepares ______ Account instead of a Profit and Loss Account.

(iii) A person who draws the bill of exchange is known as ______.

(iv) Revaluation Account is also known as ________ Account.

(v) Current Ratio = $\frac{\text{------------}}{\text{Current Liabilities}}$

(D) Do you AGREE / DISAGREE with the following Statements. (5)

(i) Free distribution of goods is debited to Trading Account.

(ii) Non-trading concerns do not have profit motive.

(iii) When the Goodwill is written off goodwill account is debited.

(iv) On Dissolution of partnership firm / Cash / Bank Account is closed automatically.

(v) A deceased partner is not entitled to Goodwill of the Firm.

Kaustubh and Ketan are partners sharing profits and losses in the ratio of 1 : 1. Their Balance Sheet as on 31st March 2023 was as follows : [10]

Balance Sheet as on 31st March 2023

Liabilities	Amount (₹)	Assets	Amount (₹)
Capital Accounts :		Building	1,20,000
Kaustubh	2,00,000	Machinery	1,40,000
Ketan	2,80,000	Investment	48,000
Creditors	68,000	Debtors	52,000
Bills Payable	52,000	Stock	80,000
		Cash	1,60,000
	6,00,000		**6,00,000**

On 1st April 2023, Pranav joins the firm, as a partner for 1/5th share of future profits, on the following terms and conditions :

(i) Firm Goodwill is valued at ₹ 4,00,000. Pranav is to bring his share of goodwill in cash.

(ii) Pranav is to bring in ₹ 2,00,000 as his share of capital.

(iii) Provision for Bad and Doubtful Debts is to be created at 10% on debtors.

(iv) Building is to be valued at ₹ 1,60,000.

(v) Stock and Machinery is to be reduced by 20%.

Prepare : (a) Revaluation Account

(b) Partners' Capital Account

(c) Balance Sheet of the New Firm

OR

Following is the Balance Sheet of Sagar, Suraj and Sahil, who were sharing profit and losses equally.

Balance Sheet as on 31st March 2023

Liabilities	Amount (₹)	Assets		Amount (₹)
Capital Accounts:		Building		1,40,000
Sagar	87,200	Machinery		20,000
Suraj	70,000	Computer		35,000
Sahil	64,000	Goodwill		24,000
Reserve fund	27,000	Debtors	36,000	
Creditors	61,800	Less · R.D.D.	1,800	34,200
		Bank		56,800
	3,10,000			**3,10,000**

On 1st April 2023, Sahil retired from the firm on the following terms :

(i) Machinery be revalued at ₹ 18,800.

(ii) Building be appreciated by 10% and computer be reduced by ₹ 3,800.

(iii) Debtors were all good and R.D.D. was no longer required.

(iv) Goodwill of the firm be valued at ₹ 36,000.

(v) Amount payable to Sahil to be transferred to his Loan Account.

Prepare : (a) Profit and Loss Adjustment Account

(b) Partners' Capital Account

(c) Balance Sheet of the New firm

Following is the Balance Sheet of M/S. Bhumi, Bhupal and Bipin as on 31st March 2023. **10**

Balance Sheet as on 31st March 2023

Liabilities	Amount (₹)	Assets	Amount (₹)
Capital Accounts :		Computer	11,000
Bhumi	15,000	Furniture	45,000
Bhupal	11,000	Stock	53,000
Bhumi's Loan A/c	25,000	Bank	7,000
Bills Payable	85,000	Bipin's Capital A/c	20,000
	1,36,000		**1,36,000**

All partners declared as insolvent due to the inability to pay the liabilities, hence the firm is dissolved. Bhupal and Bipin can not pay anything. Bhumi can contribute only ₹ 8,000 from her private estate.

Assets realised · Stock ₹ 35,000, Furniture ₹ 37,000 and computer is sold for ₹ 6,000.

Realisation expenses amounted to ₹ 11,000.

Prepare necessary ledger accounts to close the books of the Firm.

OR

Surekha sold goods to Suman on credit for ₹ 20,000 for which Suman accepted the bill for 3 months. Surekha discounted the bill with her bank at 10% p.a. on the same day.

On the due date, Suman requested Surekha to accept ₹ 8,000, with interest ₹ 1,000 in cash and to draw a new bill for the balance for 2 months. Surekha agrees to this proposal.

Before due date Suman retired her acceptance by paying ₹ 11,800.

Pass necessary Journal Entries in the books of Surekha.

4. **Pravin, Prashant and Sushil are partners sharing profits and losses in the ratio 5 : 3 : 2 respectively. Their Balance Sheet as on 31st March 2022 was as follows :** 8

Balance Sheet as on 31st March 2022

Liabilities	Amount (₹)	Assets	Amount (₹)
Capital Accounts :		Loose Tools	1,00,000
Pravin	2,00,000	Debtors	3,00,000
Prashant	1,50,000	Livestock	2,00,000
Sushil	1,00,000	Cash	1,50,000
Reserve fund	50,000		
Creditors	2,50,000		
	7,50,000		**7,50,000**

Sushil died on 31st March 2022 and the following adjustments were agreed by as per partnership deed.

(i) Creditors have increased by ₹ 20,000.

(ii) Goodwill is to be calculated at 2 years' purchase of average profit of 3 years.

The profit of the last 3 years were :

2019-20 ₹ 1,80,000.

2020-21 ₹ 1,20,000.

2021-22 ₹ 1,20,000. (Loss)

Sushil's share in it was to be given to him.

(iii) Loose tools and livestock were valued at ₹ 1,60,000 and ₹ 2,40,000 respectively.

(iv) R.D.D. was maintained at ₹ 20,000.

Prepare : (a) Revaluation Account

(b) Sushil's Capital Account showing the amount payable to his executors.

(c) Give working of Sushil's share in goodwill.

OR

Explain the importance of Computerized Accounting System.

Finolex Co. Ltd. invited applications for 50,000 equity shares of ₹ 10 each payable as : 8

₹ 3 on Application

₹ 5 on Allotment

₹ 2 on First and Final call

Applications were received for 60,000 equity shares and pro-rata allotment were made to all.

All the money was duly received except Mr. Rahul failed to pay first and final call on 5,000 equity shares.

Enter the above transactions in the books of the company.

OR

Calculate Current Ratio, Gross Profit Ratio and Net Profit Ratio from the following information :

Debtors	–	2,50,000
Creditors	–	1,20,000
Stock	–	1,50,000
Bills payable	–	50,000
Cash in hand	–	2,00,000
Bank overdraft	–	30,000
Net sales	–	16,00,000
Gross profit	–	8,00,000
Net profit	–	4,00,000

6. **Atharv Art Circle, Sindhudurg, a newly started concern on 1st April 2022. Their Receipts and Payments Account was as follows:** **12**

Receipts and Payments Account

Dr. **As on 31st March 2023** Cr.

Receipts	Amount (₹)	Payments	Amount (₹)
To Life Membership		By Furniture	36,000
Fees	66,000	By Postage	12,000
To Subscriptions	1,20,000	By Office rent	7,800
		By Newspaper	900
		By Electricity Charges	1,680
To Donations	54,000	By Investment	9,000

		By Stationery	12,000
		By Laptop	18,000
		By Machinery	20,000
		By Salary	10,000
		By Balance C/d	
		Cash in hand	22,620
		Cash at bank	90,000
	2,40,000		**2,40,000**

Adjustments :

(i) Subscription outstanding for the year 2022-23 was ₹ 15,000.

(ii) Depreciate furniture @ 10% p.a.

(iii) Entire amount of Life Membership fees and 50% of Donations are to be capitalised.

Prepare Income and Expenditure Account for the year ended 31st March 2023 and Balance Sheet as on that date.

Jayesh and Rupesh are partners sharing profits and losses in the ratio of 3 : 2. **12**

From the following Trial Balance and additional information, prepare Trading and Profit and Loss Account for the year ended on 31st March 2023 and Balance Sheet as on that date.

Trial Balance

As on 31st March 2023

Debit Balance	Amount (₹)	Credit Balance	Amount (₹)
Purchases	1,63,000	Sales	2,20,000
Debtors	45,000	Creditors	47,000
General Expenses	8,000	Return Outward	3,000
Stock (on 1-4-22)	35,000	Capital:	
Premises	1,30,000	Jayesh	1,20,000
Rent (for 10 months)	20,000	Rupesh	80,000
Productive wages	5,000		
Furniture (Addition ₹ 20,000 made on 01-10-2022)	40,000		
Cash at Bank	24,000		
	4,70,000		4,70,000

Adjustments :

(i) Closing stock is valued at ₹ 38,000.

(ii) Depreciate furniture by 10% p.a.

(iii) Charge interest on capital at 5% p.a.

(iv) Goods distributed as free sample ₹ 2,000.

◆◆◆

Subject Code **J-239** Seat No. | | | | | | | |

DATE : 20/06/2026

M

Time : 11.00 - 2.00

SUBJECT : SECRETARIAL PRACTICE (52)

DURATION : 3 Hours TOTAL PAGES : 4 TOTAL MARKS : 80

सूचना : (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) डावीकडील अंक प्रश्नांचे क्रमांक दर्शवितात.

(iv) प्रत्येक प्रश्नाच्या उत्तराचा प्रारंभ नवीन पानावर करावा.

प्र. १. (अ) खाली दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा : (५) २०

(i) कंपनीला सरकारकडे -------- भरावा लागतो.

(अ) कर (ब) लाभांश

(क) व्याज

(ii) अमेरिकन ठेव पावतीची विक्री --------- मध्ये होते.

(अ) लंडन (ब) जपान

(क) यु.एस.ए.

(iii) कायद्यातील तरतुदीनुसारच्या कृतीमुळे भाग -------- होते.

(अ) जप्ती (ब) वारस नोंद / संक्रमण

(क) वाटप

(iv) कर्जरोख्यांच्या परतफेडीसाठी ---------- खात्यातून निधी वापरला जातो.

(अ) भांडवल (ब) कर्जरोखे परतफेड राखीव निधी

(क) नफा किंवा तोटा

(v) ठेवी हे कंपनीचे ---------- प्रकारचे कर्ज आहे.

(अ) स्थिर (ब) दीर्घ मुदत

(क) अल्प मुदत

(ब) खालील प्रत्येक विधानासाठी एक शब्द किंवा शब्दसमूह किंवा संज्ञा लिहा : (५)

(i) भागपेढीचा मध्यस्थ / प्रतिनिधी.

(ii) कंपनीकडून धनकोंना दिला जाणारा परतावा.

(iii) लाभांश वाटपाचे साधन.

(iv) संघटित पद्धतीने भागांच्या खरेदी विक्रीचे व्यवहार होणारी जागा.

(v) अल्प मुदतीसाठी निधी पुरवतो असा बाजार.

(क) जोड्या जुळवा : (५)

गट 'अ'	गट 'ब'
(अ) खेळते भांडवल	(१) जास्तीत जास्त ३६ महिने
(ब) संचालक मंडळ	(२) वित्तीय प्रतिभूतींचा व्यापार
(क) ठेवींचा कालावधी	(३) भौतिक पद्धतीतील समस्या
(ड) वित्तीय बाजार	(४) एकूण चालू मालमत्ता
(इ) अनियमित / बनावट हस्तांतरण	(५) कर्जरोखे विक्रीचा अधिकार
	(६) जास्तीत जास्त ३० महिने
	(७) एकूण चालू दायित्व
	(८) वस्तूंचा व्यापार
	(९) एन.सी.एल.टी.
	(१०) इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीतील समस्या

(ड) गटात न बसणारा शब्द शोधा : (५)

(i) जमीन व इमारत, यंत्रसामग्री, रोख रक्कम

(ii) दर्शनी मूल्य, परतफेडीचे मूल्य, बाजार मूल्य

(iii) सेबी (SEBI), कर्जरोखेधारक, भागधारक

(iv) लाभांश खाते, लाभांश आदेश, न दिलेला / मागणी न केलेला लाभांश खाते

(v) नवीन विक्री बाजार, दुय्यम बाजार, कॉल मनी मार्केट

प्र. २. खालील संज्ञा / संकल्पना स्पष्ट करा (कोणत्याही चार) : ८

(i) वित्त गुंतवणुकीचा निर्णय
(ii) व्यापारी धनको
(iii) प्राथमिक समभाग विक्री (IPO)
(iv) कर्जरोखे प्रमाणपत्र
(v) रिमटेरियलायझेशन
(vi) भाग बाजार

प्र. ३. खालील घटना / परिस्थितीचा अभ्यास करून आपले मत लिहा (कोणत्याही दोन) : ६

(i) अल्फा कंपनीने आपल्या भागधारकांकडून प्रत्येकी ₹ १०० दर्शनी किंमत असलेल्या व धारण केलेल्या प्रत्येकी भागावरील न दिलेली ₹ २०ची मागणी केली आहे. कंपनीने भागधारकांना पैसे कंपनीच्या बँकेत विशिष्ट मुदतीत भरण्याविषयी पत्राद्वारे कळविले आहे.

(अ) भागधारक त्यांनी धारण केलेल्या प्रत्येक भागावर ₹ २० देण्यास जबाबदार आहेत का?

(ब) कंपनीने तिच्या भागधारकांना ज्या पत्राद्वारे प्रतिभाग ₹ २० भरण्यासाठी कळविले आहे त्या पत्रास काय म्हणतात?

(क) भागधारक सदर रक्कम विशिष्ट मुदतीत भरण्यास असमर्थ ठरल्यास त्याचा परिणाम काय होईल?

(ii) श्री. राजेश यांनी स्टार कंपनी लिमिटेडचे १०० भाग डिमॅट पद्धतीमध्ये घेतले आहेत.

(अ) त्यांना प्रत्येकी एक भाग पत्नी, मुलगी आणि मुलाकडे हस्तांतरित करायचा आहे ते असे करू शकतात का?

(ब) त्यांना भाग हस्तांतर करण्यासाठी (DRF) किंवा (DIS) सादर करण्याची आवश्यकता आहे का?

(क) ते त्यांच्या पत्नीला डिमॅट खात्यामध्ये नामनिर्देशित करू शकतात का?

(iii) डोनाल्ड कंपनी लिमिटेडने ₹ १० प्रतिभाग लाभांश आर्थिक वर्ष २०२४-२५साठी जाहीर केला आहे.

(अ) लाभांश जाहीर केल्यापासून ३० दिवसांच्या आत वाटप न केल्यास कंपनीने कर्तव्य करण्यात कसूर केली असे होईल का?

(ब) कंपनीने न दिलेला लाभांश कर्जरोखे राखीव निधी खात्यास वर्ग करणे योग्य आहे का?

(क) कंपनीने ३० दिवसानंतर न दिलेला लाभांश आयइपीएफला वर्ग करावा का?

(ब) खालील प्रत्येक विधानासाठी एक शब्द किंवा शब्दसमूह किंवा संज्ञा लिहा : (५)

(i) भागपेढीचा मध्यस्थ / प्रतिनिधी.

(ii) कंपनीकडून धनकोंना दिला जाणारा परतावा.

(iii) लाभांश वाटपाचे साधन.

(iv) संघटित पद्धतीने भागांच्या खरेदी विक्रीचे व्यवहार होणारी जागा.

(v) अल्प मुदतीसाठी निधी पुरवतो असा बाजार.

(क) जोड्या जुळवा : (५)

गट 'अ'	गट 'ब'
(अ) खेळते भांडवल	(१) जास्तीत जास्त ३६ महिने
(ब) संचालक मंडळ	(२) वित्तीय प्रतिभूतींचा व्यापार
(क) ठेवींचा कालावधी	(३) भौतिक पद्धतीतील समस्या
(ड) वित्तीय बाजार	(४) एकूण चालू मालमत्ता
(इ) अनियमित / बनावट हस्तांतरण	(५) कर्जरोखे विक्रीचा अधिकार
	(६) जास्तीत जास्त ३० महिने
	(७) एकूण चालू दायित्व
	(८) वस्तूंचा व्यापार
	(९) एन.सी.एल.टी.
	(१०) इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीतील समस्या

(ड) गटात न बसणारा शब्द शोधा : (५)

(i) जमीन व इमारत, यंत्रसामग्री, रोख रक्कम

(ii) दर्शनी मूल्य, परतफेडीचे मूल्य, बाजार मूल्य

(iii) सेबी (SEBI), कर्जरोखेधारक, भागधारक

(iv) लाभांश खाते, लाभांश आदेश, न दिलेला / मागणी न केलेला लाभांश खाते

(v) नवीन विक्री बाजार, दुय्यम बाजार, कॉल मनी मार्केट

Subject Code **J-284** Seat No. | | | | | | | |

M

DATE : 25/06/2026

Time : 11.00 - 2.00

SUBJECT : ORGANISATION OF COMMERCE AND MANAGEMENT (51)

DURATION : 3 Hours   TOTAL PAGES : 5   TOTAL MARKS : 80

सूचना : (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उजव्या बाजूस दिलेले अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) डाव्या बाजूस दिलेले अंक प्रश्नांचे क्रमांक दर्शवितात.

(iv) प्रत्येक प्रश्नाच्या उत्तराची सुरुवात नवीन पानावर करावी.

प्र.१. (अ) रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा : (५) २०

(i) ------ व्यवस्थापनाने बनविलेल्या योजनांची अंमलबजावणी करण्यासाठी संघटन हे एक महत्त्वाचे कार्य आहे.

(अ) उच्च स्तरीय (ब) मध्यम स्तरीय

(क) कनिष्ठ स्तरीय

(ii) ऑनलाइन व्यवहार करण्यास ------ आवश्यक असते.

(अ) नोंदणी (ब) व्यापार

(क) व्यवसाय

(iii) नीतिशास्त्र (ethics) ही संज्ञा --- भाषेतील 'एथॉस' या शब्दापासून घेतली आहे.

(अ) लॅटीन (ब) फ्रेंच

(क) ग्रीक

(iv) फळे, भाजीपाला, दुग्धजन्य पदार्थ, इत्यादी नाशवंत वस्तूंची विक्री ------ बाजारपेठेत केली जाते.

(अ) अत्यल्प कालावधीच्या (ब) अल्प कालावधीच्या

(क) दीर्घ कालावधीच्या

(v) हवाई वाहतूक हा वाहतुकीचा सर्वात ______ प्रकार आहे.

(अ) स्वस्त (ब) महाग

(क) विनामूल्य

(ब) खालील विधानांसाठी एक शब्द / शब्दसमूह / संज्ञा सुचवा : (५)

(i) तार्किक विचारांची आणि तर्कशुद्ध निर्णय घेण्याची ही एक बौद्धिक प्रक्रिया आहे.

(ii) इंटरनेटच्या मदतीने केले जाणारे व्यवहार.

(iii) आरोग्य आणि जीवितास संरक्षण व सुरक्षितते संबंधीचा ग्राहकाचा हक्क.

(iv) वस्तूंचे उत्पादन एका देशात आणि विक्री दुसऱ्या देशांमध्ये असणाऱ्या बाजाराचे नाव.

(v) एका व्यक्तीकडून दुसऱ्या व्यक्तीकडे कल्पना, वस्तुस्थिती, माहिती, इत्यादीचे देवाणघेवाण करण्याची कला.

(क) खालील वाक्यातील अधोरेखित शब्द दुरुस्त करून वाक्ये पुन्हा लिहा : (५)

(i) संघभावनेचे तत्त्व म्हणजे <u>विभागणी</u> हीच शक्ती होय.

(ii) <u>निर्देशन</u> हे प्रत्यक्ष कामगिरी व पूर्वनियोजित कामगिरी यांची तुलना करण्याचे कार्य आहे.

(iii) योग्य किंवा अयोग्य या नीतीनियमांवर <u>सामाजिक</u> मूल्ये अवलंबून असतात.

(iv) भारतात <u>विक्रेते</u> विखुरलेले असून ते असंघटित आहेत.

(v) <u>प्रतवारीमुळे</u> वस्तूची मोडतोड, नुकसान व हानी टाळण्यास मदत होते.

(ड) कंसातील पर्यायांमधून अचूक पर्याय निवडून तक्ता पूर्ण करा : (५)

[ई-व्यवसाय, देशाची शिखर बँक, शासनाप्रति जबाबदारी, २०१९, गोदाम]

'अ' गट	'ब' गट
(i) मध्यवर्ती बँक	------------------
(ii) ------------------	वेळ आणि स्थल उपयोगिता
(iii) ई-वाणिज्यचा महत्त्वाचा संच	------------------
(iv) योग्य वेळेत कर भरणा	------------------
(v) ------------------	ग्राहक संरक्षक कायदा

खालील संज्ञा/संकल्पना स्पष्ट करा (कोणत्याही चार) : ८

(i) वेळ अभ्यास
(ii) निर्देशन
(iii) गोदामे
(iv) जिल्हा आयोग
(v) कुरिअर सेवा
(vi) कर्मचारी व्यवस्थापन

खालील घटना / परिस्थितीचा अभ्यास करून आपले मत लिहा (कोणतेही दोन) : ६

(i) श्री. शरण एक यशस्वी उत्पादक आहेत. त्यांच्या विविध ठिकाणी उत्पादनाच्या शाखा असून त्यांच्याकडे कच्चा आणि उत्पादित मालाचा मोठ्या प्रमाणात साठा आहे. त्यांना कोणत्याही अनपेक्षित आर्थिक धोक्यापासून मालाच्या संरक्षणासंबंधी काळजी वाटते. तसेच त्यांना कच्चा व उत्पादित माल एका शाखेतून दुसऱ्या शाखेत पाठवावा लागतो. परंतु त्यांच्याकडे त्यासाठीची कोणतीही सुविधा उपलब्ध नाही. त्यांना व्यवसाय विस्तारासाठी निधीची सुद्धा आवश्यकता आहे.

(अ) त्यांना मालाचे सर्व प्रकारच्या धोक्यापासून संरक्षण देणारी सेवा सुचवा.

(ब) कोणती सेवा त्यांना जागेचा अडथळा दूर करण्यासाठी उपयोगी ठरेल?

(क) कोणत्या सेवेद्वारे श्री शरण अर्थसाहाय्य मिळवू शकतात?

(ii) अजय www.flipkart.com या वेबसाईटवरून काही भेटवस्तू ऑनलाइन खरेदी करतो. त्याचवेळी ज्योती e.bay.com या वेबसाईटवरून भेटवस्तू खरेदी करते.

(अ) C2C शी संबंधित वेबसाईट कोणती?

(ब) B2C शी संबंधित वेबसाईट कोणती?

(क) अजयने ऑनलाइन व्यवहार करताना कोणती पहिली पायरी अनुसरण करावी?

(iii) संज्योत कंपनी लिमिटेड आपल्या महिला कर्मचाऱ्यांना त्यांच्या लहान बालकांसाठी पाळणाघर व घरात थांबूनच काम करण्याची सवलत देते. जरी ते कामगार संघटनांचे सभासद असले तरी, व्यवस्थापन निर्णय घेण्यापूर्वी त्यांच्या सूचनांची दखल घेते.

(अ) ही कृती करत असताना ते कोणत्या घटकांविषयी सामाजिक जबाबदारी पार पाडतात?

(ब) कंपनीकडून त्यांच्या कर्मचाऱ्यांना देण्यात आलेली कोणतीही एक सुविधा लिहा.

(क) वरील घटनांमध्ये मालक कोणत्या प्रकारच्या जबाबदारीचे अनुसरण करतात?

प्र.४. फरक स्पष्ट करा (कोणतेही तीन) : १२

(i) रस्ते वाहतूक आणि रेल्वे वाहतूक

(ii) समन्वय आणि नियंत्रण

(iii) राज्य आयोग आणि राष्ट्रीय आयोग

(iv) जीवन विमा आणि सागरी विमा

प्र.५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : ८

(i) व्यवस्थापन तत्त्वांचे महत्त्व सांगणारे कोणतेही चार मुद्दे स्पष्ट करा.

(ii) ग्राहकांचे कोणतेही चार अधिकार / हक्क स्पष्ट करा.

(iii) क्षेत्रानुसार आणि कालानुसार विपणीचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.६. **खालील विधाने सकारण स्पष्ट करा (कोणतेही <u>दोन</u>) :** ८

(i) नियोजन हे व्यवस्थापनाचे प्रथम कार्य आहे.

(ii) ग्राहक संरक्षणात ग्राहक संघटना आणि अशासकीय संस्थांची भूमिका महत्त्वाची आहे.

(iii) इ-व्यवसाय जागतिक पातळीवर कोणत्याही क्षेत्रात काम करण्याची मुभा देतात.

(iv) व्यवसाय संघटनांवर प्रभाव टाकण्यासाठी माध्यमांची भूमिका महत्त्वाची असते.

.७. **खालील प्रश्न सोडवा (कोणतेही <u>दोन</u>) :** १०

(i) हेन्री फेयॉल यांची व्यवस्थापनाची कोणतीही पाच तत्त्वे स्पष्ट करा.

(ii) उद्योजकाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(iii) समाजासाठी विपणनाचे असणारे महत्त्व स्पष्ट करा.

८. **खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा (कोणतेही <u>एक</u>) :** ८

(i) विपणन म्हणजे काय? विपणनाची विविध कार्ये स्पष्ट करा.

(ii) बँकेचा अर्थ सांगून व्यावसायिक बँकेची प्राथमिक कार्ये स्पष्ट करा.

◆◆◆

Subject Code **J-225**

Seat No. | | | | | | | |

M

DATE : 19/06/2026

Time : 11.00 - 2.00

SUBJECT : CO-OPERATION (53)

DURATION : 3 Hours TOTAL PAGES : 4 TOTAL MARKS : 80

सूचना : (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) डावीकडील अंक प्रश्न क्रमांक दर्शवितात.

(iv) प्रत्येक प्रश्नाच्या उत्तराची सुरुवात नवीन पानावर करावी.

प्र. १. (अ) खालील दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा व पुन्हा लिहा : (५) २०

(i) सभासद हे सहकारी संस्थेचे ------ असतात.

(अ) सावकार (ब) कर्मचारी

(क) मालक

(ii) भारतातील पहिली नागरी सहकारी बँक ------ या वर्षी स्थापन झाली.

(अ) १८४९ (ब) १८७९

(क) १८८९

(iii) सहकार आयुक्त व निबंधक ------ स्तरावर कार्य करतात.

(अ) तालुका (ब) राज्य

(क) जिल्हा

(iv) केवळ विशिष्ट हेतूसाठी जी सभा बोलाविली जाते तिला ------ सभा असे म्हणतात.

(अ) पहिली सर्वसाधारण (ब) अधिमंडळाची विशेष

(क) अधिमंडळाची वार्षिक

(v) सभासद नोंदणी पुस्तक नमुना ----- प्रमाणे ठेवणे आवश्यक आहे.

(अ) 'ओ' (ब)'आय'

(क) 'न'

(ब) योग्य जोड्या जुळवा : (५)

'अ' गट	'ब' गट
(अ) क्रियाशील सभासद	(१) मौल्यवान वस्तू ठेवणे
(ब) ग्राहक	(२) लाभांश
(क) सुरक्षित खण (locker)	(३) मतदानाचा अधिकार असतो
(ड) महाराष्ट्र सहकारी संस्था कायदा	(४) व्याज
(इ) भाग	(५) दुय्यम स्थान
	(६) १९६०
	(७) मतदानाचा अधिकार नसतो
	(८) स्पर्धा युक्त बाजारपेठेचा राजा
	(९) १९०४
	(१०) गौण वस्तू ठेवणे

(क) खालील विधानांसाठी एक शब्द / शब्दसमूह लिहा : (५)

(i) भाग प्रमाणपत्रावर दुसऱ्या क्रमांकावर नाव असणारा सभासद.

(ii) जिल्हा पातळीवर कार्य करणारी सहकारी बँक.

(iii) राज्यस्तरावर सहकार शिक्षण-प्रशिक्षण संस्थांचे नेतृत्व करणारी संस्था.

(iv) सहकारी संस्थेची संरक्षक भिंत.

(v) विविध खाती समाविष्ट असलेले पुस्तक.

(ड) खालील विधाने 'बरोबर' की 'चूक' ते लिहा : (५)

(i) सभासदांनी निवडून दिलेल्या प्रतिनिधींच्या समूहाला संचालक मंडळ म्हणतात.

(ii) स्पर्धात्मक बाजारपेठेत ग्राहकांना दुय्यम स्थान असते.

(iii) सचिव हा सहकारी संस्थेचा पत्रव्यवहार सांभाळतो.

(iv) सहकार शिक्षण व प्रशिक्षणाची सभासदांना गरज नसते.

(v) ताळेबंद पत्रक सहकारी संस्थेची सांपत्तिक स्थिती दर्शविते.

२. खालील संज्ञा / संकल्पना स्पष्ट करा (कोणत्याही चार) : ८

(i) संचालक

(iii) बहुराष्ट्रीय कंपनी

(iii) सहकार शिक्षण

(iv) शिखर बँक (सर्वोच्च बँक)

(v) गणसंख्या

(vi) ताळेबंद पत्रक

३. खालील विधानांबाबत स्वमत लिहा (कोणतेही दोन) : ६

(i) सचिव हा सहकारी संस्थेचा महत्त्वाचा पदाधिकारी असतो.

(ii) अधिमंडळाच्या वार्षिक सर्वसाधारण सभेची सूचना सर्व सभासदांना दिली पाहिजे.

(iii) महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँकेच्या कार्यावर राज्यातील सहकारी चळवळीचा विकास अवलंबून असतो.

४. फरक स्पष्ट करा (कोणतेही तीन) : १२

(i) राज्य सहकारी बँक आणि जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक

(ii) पहिली साधारण मंडळ सभा आणि अधिमंडळाची वार्षिक सर्वसाधारण सभा

(iii) अध्यक्ष आणि सहकार आयुक्त व निबंधक

(iv) क्रियाशील सभासद आणि नाममात्र सभासद

५. संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : ८

(i) सहकार आयुक्त व निबंधकाची भूमिका

(ii) महाराष्ट्र राज्य सहकारी संघ

(iii) आदर्श सचिवाचे गुण

प्र. ६. **कारणे लिहा (कोणतेही दोन) :** ८

(i) सहकारी संस्थांनी आर्थिक स्वालंबनावर अधिकाधिक भर दिला पाहिजे.

(ii) नागरी सहकारी बँक खातेदारांना आधुनिक बँकिंग सुविधा पुरवितात.

(iii) सहकार आयुक्त व निबंधक हा कठोर प्रशासक असतो.

(iv) अध्यक्षाला निर्णायक मत देण्याचा अधिकार असतो.

प्र. ७. **खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :** १०

(i) अधिमंडळाची वार्षिक सभेची सूचना व कार्यक्रमपत्रिका तयार करा.

(ii) नियोजित सहकारी संस्थेसाठी नाव राखून ठेवण्याबाबत निबंधकास विनंती करणारे पत्र.

(iii) अंकेक्षणाचे वर्गीकरण (ऑडिट वर्ग) स्पष्ट करा.

प्र. ८. व्यवस्थापन समितीची कार्ये सविस्तरपणे स्पष्ट करा. ८

किंवा

महाराष्ट्र सहकारी संस्था कायदा १९६० मधील सभेबाबत कायदेशीर तरतुदी स्पष्ट करा.

◆◆◆

Subject Code J-321

Seat No. | | | | | | | |

M

DATE : 01/07/2026

Time : 11.00 - 2.00

SUBJECT : ECONOMICS (49)

DURATION : 3 Hours

TOTAL PAGES : 6

TOTAL MARKS : 80

सूचना : (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) आवश्यक त्या ठिकाणी कोष्टके / आकृत्या काढा.

(iii) उजव्या बाजूचे अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iv) सर्व मुख्य प्रश्नांची उत्तरे नवीन पानांवर लिहावीत.

प्र. १. (अ) खालील विधाने पूर्ण करा : (५) २०

(i) Ed = 0 हा अनुभव येणाऱ्या ....

(अ) चैनीच्या वस्तू (ब) सर्वसाधारण वस्तू

(क) जीवनावश्यक वस्तू (ड) टिकाऊ वस्तू

(ii) व्यापारतोलाला असेही म्हणतात ....

(अ) राष्ट्रीय व्यापारतोल

(ब) आंतरराष्ट्रीय व्यापारतोल

(क) व्यवहारतोल

(ड) सर्व आंतरराष्ट्रीय आर्थिक देण्याघेण्याचे व्यवस्थित विवरण

(iii) 'पैसा, व्याज व रोजगारविषयक सामान्य सिद्धान्त' (General Theory of Employment, Interest and Money) हे प्रसिद्ध पुस्तक यांनी प्रकाशित केले ....

(अ) प्रा. आल्फ्रेड मार्शल

(ब) डेव्हीड रिकार्डो

(क) लॉर्ड जे.एम. केन्स

(ड) ॲडम स्मिथ

(iv) जेव्हा सरकार देशातील नागरिक, बँका, मध्यवर्ती बँका, वित्तीय संस्था, औद्योगिक क्षेत्र, इत्यादीकंडून कर्ज घेतात तेव्हा त्यास ....

(अ) अंतर्गत कर्ज (ब) वैयक्तिक कर्ज

(क) बाह्य कर्ज (ड) आंतरराष्ट्रीय कर्ज

(v) असा कालावधी ज्यात उत्पादनाचे घटक आणि उत्पादन खर्च बदलणे शक्य असते त्याला .... असे म्हणतात.

(अ) अत्यल्पकाळ (ब) अल्पकाळ

(क) दीर्घकाळ (ड) अतिदीर्घकाळ

(ब) सहसंबंध पूर्ण करा : (५)

(i) [ ] : शिक्षक : : रूप उपयोगिता : मातीपासून खेळणी

(ii) पूर्ण स्पर्धा : असंख्य विक्रेते : : [ ] : काही विक्रेते

(iii) तात्त्विक अडचण : विनामूल्य सेवा : : [ ] : मालाच्या साठ्याचे मूल्य

(iv) पेन आणि शाई : [ ] : : चहा आणि कॉफी : पर्यायी वस्तू

(v) निर्यात कल : पेट्रोलियम उत्पादने : : [ ] : सोने

(क) अर्थशास्त्रीय पारिभाषिक शब्द लिहा : (५)

(i) देशातील आणि देशाबाहेरील एकत्रित समभाग आणि कर्ज अशा दोन्हीही दीर्घमुदतीच्या निधींची बाजारपेठ –

(ii) अशी वस्तू जी अनेक उपयोगासाठी मागणी केली जाते –

(iii) विशिष्ट कालावधीत विक्रेत्याकडे विक्रीसाठी उपलब्ध असलेली एकूण नगसंख्या –

(iv) काही विशिष्ट हेतुने तयार केला जाणारा निर्देशांक –

(v) सरकारचे अंदाजे महसुली उत्पन्न आणि सरकारचा महसुली खर्च या दोन्ही बाबी समान असणारे अंदाजपत्रक –

(ड) विसंगत शब्द ओळखा : (५)

(i) स्थूल अर्थशास्त्राची व्याप्ती :
उत्पन्न व रोजगार सिद्धान्त, वस्तूच्या किंमत निश्चितीचा सिद्धान्त, सर्वसाधारण किंमत पातळी सिद्धान्त, विभाजनाचा समग्रलक्षी सिद्धान्त.

(ii) राष्ट्रीय उत्पन्न मोजण्याच्या पद्धती :
उत्पादन पद्धती, उत्पन्न पद्धती, खर्च पद्धती, गुणोत्तर पद्धती.

(iii) मागणी वक्र डावीकडून उजवीकडे वरून खाली येण्याची कारणे :
पुरवठा नियम, उत्पन्न परिणाम, पर्यायता परिणाम, नवीन उपभोक्ते.

(iv) पुरवठा नियमाचे अपवाद :
कृषी उत्पादने, नाशवंत वस्तू, दुर्मीळ वस्तू, गिफेनचा विरोधाभास.

(v) उपयोगितेचे प्रकार :
रूप उपयोगिता, एकूण उपयोगिता, काल उपयोगिता, स्थल उपयोगिता.

---

२. **(अ) खालील उदाहरणांच्या आधारे संकल्पना ओळखून ती स्पष्ट करा (कोणतेही तीन) :** (६) १२

(i) अर्णव दररोज ₹ ५०० दरा प्रमाणे ८०डझन आंब्यांची विक्री करतो.

(ii) साखरेच्या किंमतीत १० टक्के वाढ झाली असता साखरेच्या मागणीत १० टक्के घट होते.

(iii) रीनाने ₹ ५०,०००ची एकरकमी रक्कम एक वर्षाकरिता बँकेत जमा केली.

(iv) शबानाने आपल्या कारखान्यातील कामगारांना वेतन आणि बँक कर्जावरील व्याज दिले.

(v) वृंदाला राज्य सरकारकडून दरमहा ₹ ५,००० निवृत्ती वेतन मिळते.

(ब) फरक स्पष्ट करा (कोणतेही तीन) : (६)

(i) प्रत्यक्ष मागणी आणि अप्रत्यक्ष मागणी

(ii) लासपेअर किंमत निर्देशांक आणि पाश्चेचा किंमत निर्देशांक

(iii) प्रत्यक्ष कर आणि अप्रत्यक्ष कर

(iv) सूक्ष्म अर्थशास्त्र आणि स्थूल अर्थशास्त्र

(v) एकूण खर्च आणि एकूण प्राप्ती

---

३. **खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) :** १२

(i) उपयोगितेची कोणतेही चार वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(ii) विदेशी व्यापाराची भूमिका कोणत्याही चार मुद्द्यांच्या आधारे स्पष्ट करा.

(iii) सूक्ष्म अर्थशास्त्राची कोणतेही चार वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(iv) मागणीची लवचीकता निर्धारित करणारे कोणतेही चार घटक स्पष्ट करा.

(v) मक्तेदारीचे कोणतेही चार प्रकार स्पष्ट करा.

प्र. ४. खालील विधानांशी आपण सहमत आहात किंवा नाहीत ते सकारण स्पष्ट करा (कोणतेही तीन) : १२

(i) पुरवठ्याच्या नियमाला अनेक गृहीतके आहेत.

(ii) 'वस्तूभेद' मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेचे एकमेव वैशिष्ट्य आहे.

(iii) सीमान्त उपयोगिता आणि एकूण उपयोगिता समान आहे.

(iv) निर्देशांकाला अनेक मर्यादा आहेत.

(v) सार्वजनिक वित्त व खाजगी वित्त यामध्ये फरक आहे.

प्र. ५. खालील तक्ता, आकृती, उतारा अभ्यासून विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : ८

(i) तक्त्याचे निरीक्षण करून प्रश्नांची उत्तरे लिहा : (४)

वस्तू	२००० मधील वस्तूंची संख्या (मूळवर्ष) q_0	२००१ मधील वस्तूंची संख्या (चालू वर्ष) q_1
अ	२०	४५
ब	४०	७०
क	६०	१०५
ड	२०	६०
एकूण	$\Sigma q_0 =$ ☐	$\Sigma q_1 =$ ☐

प्रश्न :

(अ) वरील तक्ता पूर्ण करा. (१)

(ब) वरील तक्त्याच्या आधारे संख्यात्मक निर्देशांक काढा. (३)

(ii) खालील आकृतीचे निरीक्षण करा आणि प्रश्नांची उत्तरे लिहा : (४)

आकृतीमध्ये 'म $म_४$' हा रेषीय मागणी वक्र आहे. आकृतीच्या आधारे खालील विधाने सत्य की असत्य ते लिहा.

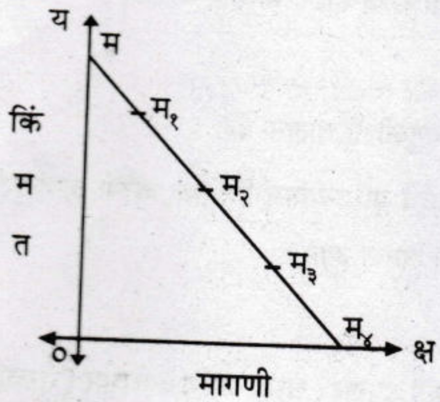

प्रश्न :

(१) $म_३$ या बिंदूवर मागणी अधिक लवचीक आहे. (१)

(२) $म_१$ या बिंदूवर मागणी एकक लवचीक आहे. (१)

(३) $म_२$ या बिंदूवर मागणी कमी लवचीक आहे. (१)

(४) म या बिंदूवर मागणी संपूर्ण लवचीक आहे. (१)

(iii) खालील उतारा अभ्यासून त्यावरील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : (४)

वित्त मंत्रालयाने द्वि-स्तरीय वस्तू व सेवाकर (GST) प्रणालीचा प्रस्ताव ठेवला आहे. सध्याच्या अनेक गट (स्लॅब) ऐवजी कमी गट (स्लॅब्स) असतील ज्यामुळे कर रचना सुलभ होईल. या सुधारणांमुळे लघू, मध्यम व सूक्ष्म उद्योग यांना कर कमी भरण्याचा फायदा होईल तसेच ग्राहकांसाठीही वस्तू तुलनेने स्वस्त होतील. केंद्र सरकारला कर महसुलाशिवाय उपकर (सेस) आणि अधिभार (सरचार्ज) या मार्गानेही मोठा महसूल मिळतो.

सन २०२५-२६ या आर्थिक वर्षासाठी उपकर (सेस) आणि अधिभार (सरचार्ज) मधून सरकारला ₹ ५.९१ लाख कोटी मिळण्याचा अंदाज आहे. हे मागील वर्षाच्या तुलनेने ९.४३ टक्के वाढलेले आहे.

अलीकडे काही वस्तूंवरील वस्तू व सेवा कर (GST) दर कमी करण्यात आले आहेत. त्यामुळे ग्राहकांना फायदा होईल. खरेदी वाढेल आणि आर्थिक मागणीला चालना मिळेल मात्र या

दरकपातीमुळे सरकारला महसूलात घट होईल. अधिकाऱ्यांच्या मते ही तूट इतर आर्थिक उपाययोजनांद्वारे व कार्यक्षम कर संकलनाद्वारे भरून काढता येईल.

भारतात सार्वजनिक वित्त व्यवस्थेला आज मोठी आव्हाने आहेत-

महसूल घट व वाढते खर्च.

वित्तीय तूट कमी करणे आणि गुंतवणुकीला चालना देणे.

यामुळे सरकारला करसुधारणा खर्चाचे प्राधान्यक्रम निश्चित करणे आणि दीर्घकालीन पायाभूत सुविधा, गुंतवणूक यावर भर दयावा लागत आहे.

प्रश्न :

(१) २०२५-२६ आर्थिक वर्षासाठी उपकर (सेस) आणि अधिभार (सरचार्ज) मधून सरकारला किती महसूल अपेक्षित आहे? (१)

(२) भारताच्या सार्वजनिक वित्त व्यवस्थेला आज कोणती मोठी आव्हाने आहेत? (१)

(३) वरील उताऱ्याविषयी स्वमत लिहा. (२)

प्र. ६. खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : १६

(i) मागणीचा नियम अपवादांसह स्पष्ट करा.

(ii) राष्ट्रीय उत्पन्नाची व्याख्या सांगून राष्ट्रीय उत्पन्नाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(iii) भारतातील नाणे बाजाराची भूमिका स्पष्ट करा.

◆◆◆